

<<< Natrag

Datum objave: 20.4.2013 Rubrika: Pogled

DR. SC. NIKOLA VULETIĆ ZADARSKI PROFESOR KOJI JE U OTVORENOM PISMU PREDSJEDNIKU SABORA PROTETNO VRATIO DRŽAVNU NAGRADU ZA ZNANOST

NA DJELU JE plansko zatupljivanje naroda

Ako ovome društvu ne trebaju oni koji su u stanju protumačiti Marulića, Bašćansku ploču, pulsku Arenu, sv. Donata... U redu, neka to samo kažu. Narodna mudrost kaže: čega nema, bez toga se može. Nekada smo živjeli u pećinama, jeli, pili i parili se. Možemo opet tako. Za fizičku opstojnost odista nije potrebno mnogo više

Zoran ANGELESKI

Štednja je famozan pojam, gotovo ideološka kovanica, u čije ime i ova »lijeva« i one prijašnje desne idu na rezanja. Gotovo uvijek, već 20 godina, prvi su na udaru – i kad jest i kad nije posrijedi donošenja čuvenog rebalansa proračuna – obrazovanje i znanost. Zašto su oni, sveučilišni profesori, osnovno i srednjoškolski učitelji prva meta, prva štedionica? Da li zato jer su slabi, razjedinjeni, ili jer ne predstavljaju značajan broj biračke mase? Je li posrijedi možda nesvjestan strah podobno postavljenih funkcionara od onih poštenih sa znanjem, od neovisne struke ili je, najgora varijanta, posrijedi svjesni planski antiintelektualizam i držanje naroda u pokornom poslušničkom položaju?

O ovoj kancerogenoj društvenoj pojavi, ali i o drugim važnim političko-politikantsko-znanstveno-obrazovnim pitanjima razgovaramo s relativno mladim, ali zadivljujuće zrelim i odvažnim profesorom zadarskog sveučilišta dr.sc. Nikolom Vuletićem. Za njegovo je ime šira javnost čula prije nešto više od mjesec dana nakon što je u jedinstvenom protestnom činu predsjedniku Sabora poslao otvoreno pismo u kojem, potaknut spornim novim Pravilnikom o uvjetima izbora u znanstvena zvanja, navodi razloge zašto vraća uglednu državnu nagradu za znanost koju je primio 2008. za knjigu koju je tada objavio kao 29-godišnji znanstveni novak, prije stjecanja akademskog stupnja doktora znanosti.

U dijelu pisma gdje navodi indekse izdavače i pojedine kategorizacije znanstvenih radova, dr. Vuletić im nazive navodi na izvornom engleskom jeziku, napisavši predsjedniku Sabora: »Namjerno ih ne prevodim, kako bih Vašoj pronicljivosti prepustio da procijeni pripadaju li u polje humanističke znanosti. Oprostite mi, nadam se, na ironiji. Ta je ironija posljedica dubokog razočarenja«.

Pesimističan pogled

U tom je pismu naglasio da bi »Republika Hrvatska trebala poticati i osobito vrednovati znanstvenu produkciju na nacionalnom jeziku, ne želi li se u intelektualnom smislu prometnuti u koloniju«, istaknuvši još i da se »nebrojene knjige i znanstveni radovi na hrvatskom jeziku svrstava spornim novim pravilnikom u kategoriju literature trećeg reda«. Njegovo je pismo podiglo na noge mnoge društvene humanističke fakultete i srodne znanstvene ustanove diljem zemlje, ali i (sic!) utjecajni zagrebački Medicinski fakultet, kao i zagrebački Rudarsko-naftno-geološki fakultet koji su se također usprotivili novom pravilniku. Taj je čin akademske solidarnosti iznimno važan jer je riječ o prirodnim znanostima, a koje režim kroz razne trbuhozborce planski svađa s društvenjacima i humanistima, koji se pak planski obezvrjeđuju da, eto, samo recikliraju nekorisne, »nepragmatične« radove i za to dobivaju previsoke profesorske plaće. Gotovo istodobno, sredinom prošlog mjeseca, dogodila se i akcija šestero akademskih radnika koji su u Zagrebu pred zgradom resornog Jovanovićevog Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta spalili svoje znanstvene radove jer su novim spornim pravilnikom obezvrjeđeni.

Nikola Vuletić rođen je 1. rujna 1979. u Zadru. Govori i piše engleski, francuski, nizozemski, njemački, španjolski, talijanski, ali i sve jezike Pirinejskog poluotoka – baskijski, katalonski, andaluzijski, galješki.

Zašto famozna štednja prvo udara na znanost i obrazovanje?

– Moj je pogled na ta pitanja, nažalost, posve pesimističan. Gledajući evropsku praksu u cjelini, odista mislim da je u zadnje vrijeme na djelu plansko zatupljivanje naroda. Ta tvrdnja može djelovati paradoksalno jer broj visokoobrazovanih stalno raste, tako kažu statistike. No, pritom se visoko obrazovanje sve više ističe kao sredstvo postizanja što boljih uvjeta na tržištu rada, a ne kao proces oplemenjivanja pojedinaca, a time i društva u cjelini. Kritički nastrojeno društvo, ljudi koji razmišljaju o nečemu što bi nadilazilo osobni probitak, takve stvari ne zanimaju, ako su ikada zanimale, političku elitu. Od jedne smo čuvene pokojnice, koja je utisnula dubok pečat gospodarskoj i socijalnoj politici našega kontinenta u posljednja tri desetljeća, čuli jasno i glasno da društvo ne postoji. Ako ne postoji društvo, onda naravno ne treba postojati ni obrazovanje namijenjeno društvu. Ja mislim suprotno jer sam vjerovao i vjerujem u ono što je govorio pokojni akademik Ivan Supek: bolji svijet možemo postići samo obrazovanjem i to onim u kojem će humanistički pogledi biti dominantni.

Odsutnost samopoštovanja

Kako samom sebi tumačite taj, kako ga nazivate, prezir odgovornih prema domaćim izdavačima i časopisima?

– Nisam osobiti pobornik nacionalnog ponosa, ali ne podnosim kolonijalnu poniznost i služničke komplekse. Ma zašto, molim Vas, strane popise i strane kriterije moramo nekritički preuzimati? Zašto, ako smo suglasni da u nas neke stvari nisu u redu, ne zapnemo da studiozno i znanstveno proučimo svoje nedostatke te da udarimo temelje poboljšanja koje će doći iz nas samih i zbog nas samih? Zašto od stranaca ne preuzmemo ono što doista vrijedi preuzeti: ideju kako zaštititi ono što u našoj znanosti vrijedi od komercijalnih utjerivača znanstvene izvrsnosti, ideju kako pokazati da i mi imamo nešto što vrijedi? Ne mogu to tumačiti drukčije nego

kao potpunu odsutnost samopoštovanja. Ne može biti, jednostavno ne može biti da neki naši vrhunski časopisi i izdavači sadržajno vrijede toliko malo koliko nam se ovim Pravilnikom poručuje. Drugo je pitanje njihove tzv. »međunarodne vidljivosti«. Tu netko ne razlikuje sadržajna, znanstvena pitanja od onih tehničkih, a napose jezičnih. Osim toga, do te poruke Nacionalno vijeće za znanost nije došlo valjanom znanstvenim postupkom, nego nekorektnom primjenom baze ERIH i preuzimanjem popisa izdavača koji je u Španjolskoj nastao u interesu španjolske znanstvene produkcije.

Koje su po vama najveće mane modela funkcioniranja nadležnog Nacionalnog vijeće za znanost?

– Ne mislim da je problem u propisima predviđenom načinu funkcioniranja, već u praksi. Kad Nacionalno vijeće za znanost – molim lijepo, za znanost – u širokom luku zaobiđe pojedina područna znanstvena vijeća, dakle specijalizirana stručna tijela, pa pritom još bira koji će strani popis primijeniti kao što ja biram pomidore na pijaci, to nema veze s predviđenim modelom. To je institucionalno nasilje, kratko i jasno. A nasilje ne treba tolerirati.

Nije me nimalo začudilo (ali rastužilo jest) kad su prije mjesec dana na portalima, uz vijest o Vašem vraćanju nagrade, uslijedili anonimni napadi na »Ilijene« društvenjake i humaniste koji za razliku od prirodnih znanosti, ne rade ništa ili ne bar nešto korisno. Kako doživljavate te »ulične« napade?

– A što biste Vi, kada primjeri za to dolaze i s onih razina s kojih nikako ne bi smjeli dolaziti? Da parafraziram prof. Vjerana Zuppu, ne držeći se osobne razine: neki ljudi, što o nekim stvarima manje znaju, to o njima više govore. Ovo je država u kojoj uvaženi stručnjak za Marulića u očaju spali svoje radove, a onda mu se netko, u čije poznavanje Marulića iskreno sumnjam, javno ruga da je performer. No, kada za to dođe povoljan i obavezno patetičan trenutak, svi će se zaklinjati u »oca hrvatske književnosti«. Ali oni koji su u stanju tumačiti Marulića, e oni ne rade ništa ili ne rade ništa korisno. Ako ovome društvu ne trebaju oni koji su u stanju protumačiti Marulića, Bašćansku ploču, pulsku arenu, sv. Donata... U redu, neka to samo kažu. Narodna mudrost kaže: čega nema, bez toga se može. Nekada smo živjeli u pećinama, jeli, pili i parili se. Možemo opet tako. Za fizičku opstojnost odista nije potrebno mnogo više.

Metafora o semaforu

Dr. Darko Tipurić je smijenjen zbog navodnih financijskih malverzacija, no ako je eventualno krao, zbog toga ne treba ukinuti autonomiju sveučilišta. Na to ste mi uoči ovog razgovora kazali da vas beskrajno iritira praksa po kojoj, kad netko pređe kroz crveno, ukidaju semafore

– Da, tu metaforu o semaforu dugujem jednom mudrom profesoru koji je sada u mirovini. Određeni postupci različitih hrvatskih vlada pokazuju njihovo duboko nepovjerenje u ovaj narod, kao da smo svi genetski kodirani za prijevaru, kao da nam je od kolijevke do groba najpreča briga kako utajiti, ukrasti, prevariti... Na tragu toga, zamjetna je tendencija dokidanja uvjeta koji omogućuju nezakonito ponašanje, kao da je sloboda kriva što je pojedinci zloupotrebljavaju. Mislim da ovome narodu ne trebaju restriktivniji zakoni, već dosljedna provedba postojećih zakona.

Prije dvije godine Vašom je inicijativom na zadarskom sveučilištu realizirana ideja o besplatnim poslijediplomskim studijima; 30-ak profesora složilo se da ne naplaćuje svoj rad te da okosnica tog besplatnog studija bude na individualnom radu mentora i studenta, uz ukidanje »frontalne« nastave ispred više studenata. Ističete da na doktoranda treba gledati kao na čast, a ne kao na janjca kojeg treba odrati.

– Tom sam se možda pretjerano zavičajnom metaforom referirao na visoke školarine na doktorskim studijima. No, nemojmo pretjerivati, za taj su studij zaslužni svi koji su imali ulogu u njegovu pokretanju, od inicijatora do sveučilišnih tijela koja su ga odobrila. Jedan naš prorektor koji dolazi iz područja prirodnih znanosti javno se založio za to da doktorski studiji postanu dijelom redovitoga sveučilišnog obrazovanja. U skladu s time, i financijske bi se stavke na doktorskim studijima trebale normalizirati. No, nisam optimist u tom pogledu i ne mislim da će model koji smo iznjedrili dugo opstati.

(NE)ODGOVORNOST NACIONALNOG VIJEĆA ZA ZNANOST

Kazali ste i da odgovorni, posebno Nacionalno vijeće za znanost (NVZ) nikako ne želi, uporno izbjegava konzultirati struku. Zašto? Možete li pojasniti tko uopće sjedi u tom vijeću i temeljem kojeg se kriterija biraju članovi tog Vijeća?

– Sve su te informacije javno dostupne. Djelokrug i sastav Nacionalnog vijeća za znanost propisuje se Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Vijeće ima predsjednika i 12 članova. Imenuje ih Sabor na prijedlog Vlade, pri čemu bi trebalo voditi računa o zastupljenosti svih znanstvenih i umjetničkih područja. Po zakonskim odredbama, trebali bi to biti vrhunski znanstvenici. Vlada bi se, pritom, morala voditi prijedlozima relevantnih institucija, znanstvenih instituta, sveučilišta i dr. NVZ ima svoja područna znanstvena vijeća koja, prema važećim odredbama, razmatraju pitanja iz nadležnosti NVZ-a za pojedina znanstvena područja. Zaista nadilazi granice moje mašte pitanje kako jedno znanstveno tijelo može odlučiti iz postupka donošenja jednog važnog propisa isključiti one koji su najpozvaniji govoriti o određenim temama. Preostaje samo zaključiti da motivi za to nemaju veze sa znanstvenim kriterijima.

Dojam je da Nacionalno vijeće za znanost smjera samo na uštedu, i to, prvo, kroz izmjene Zakona o znanosti, drugo, kroz sporni Pravilnik i, treće, kroz zadnju ministrovu uputu dekanima hrvatskih sveučilišta kojom traži da se niže i više asistente zadrži u suradničkom statusu u maksimalnom razdoblju od deset godina. Zbog čega tu uputu smatrate skandaloznom?

– Ta je uputa u izravnoj suprotnosti s odredbama Zakona o radu kojima se zabranjuje diskriminacija kod napredovanja u poslu. Konkretno, njena primjena šteti onim višim asistentima koji su, po važećim propisima, stekli uvjete za izbor u znanstveno-nastavno zvanje, a sada se traži da se njihovo napredovanje zaustavi do proteka maksimalnog roka od deset godina provedenih u suradničkom zvanju višeg asistenta. Kako vidimo, uštede se, jer ministar uputu pravda potrebom za racionalizacijom rashoda poslovanja, ostvaruju na području temeljnih obveza i prava iz radnog odnosa (zakonski termin). Eto zašto uputu smatram skandaloznom.